

sa

Sektorske_analize

eiz ekonomski
institut
zagreb

rujan 2023. broj 106 godina 12

ISSN: 1848-8986

hr
IN EXCELLENCE IN RESEARCH

Farmaceutska industrija

Autorica **Ljiljana Božić**

_Sadržaj

_3 Glavni sektorski pokazatelji

Proizvodnja osnovnih farmaceutskih proizvoda i farmaceutskih pripravaka u prvih šest mjeseci 2023. godine povećana je za čak 27,8 posto u odnosu na isto razdoblje prethodne godine.

_8 Farmaceutska industrija u Europi

Obujam proizvodnje farmaceutskih proizvoda i pripravaka na razini 27 zemalja EU-a prošle je godine bio za 86,7 posto veći nego 2015. godine.

_12 Najveći svjetski proizvođači

Već 2021. godine Pfizerovo i BioNTechovo cjepivo Comirnaty postalo je uvjerljivo najprodavaniji lijek, a vodeću je poziciju, unatoč padu prodaje za 5,4 posto na međugodišnjoj razini, zadržalo i 2022. godine.

_16 Vodeća trgovačka društva u Hrvatskoj

Zahvaljujući rastu prihoda od 20,2 posto, odnosno 11,7 posto, JGL i Hospira su potisnuli Belupo s drugog mjesta vodećih trgovačkih društava.

_19 Zaključak

U 2022. godini još su uvijek bili vidljivi utjecaji pandemije na uspješnost poslovanja vodećih svjetskih farmaceutskih kompanija.

_20 Conclusion

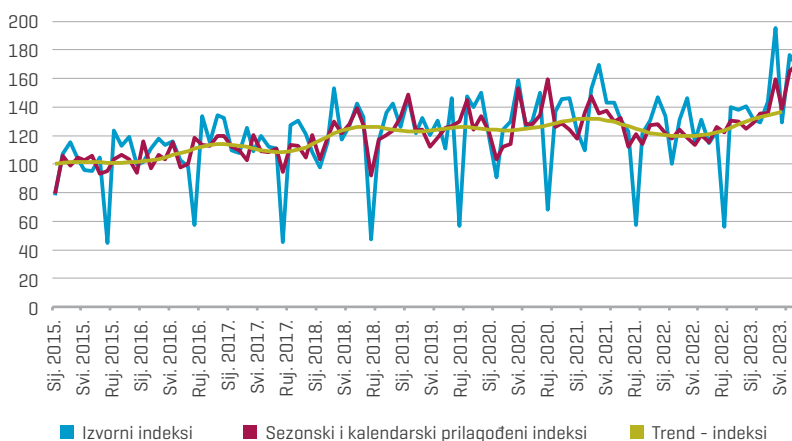
In 2022, the impacts of the pandemic on the performance of leading global pharmaceutical companies were still visible.

Glavni sektorski pokazatelji

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku, proizvodnja osnovnih farmaceutskih proizvoda i farmaceutskih pripravaka u prvih šest mjeseci 2023. godine povećana je za čak 27,8 posto u odnosu na isto razdoblje prethodne godine. U lipnju ove godine, prema izvornim indeksima proizvodnje osnovnih farmaceutskih proizvoda i pripravaka, došlo je do povećanja obujma proizvodnje za 45,5 posto u odnosu na isti mjesec 2022. godine, te do povećanja u odnosu na prosjek 2022. godine za 36,8 posto.

Slika 1.
Proizvodnja osnovnih farmaceutskih proizvoda i farmaceutskih pripravaka (2015. = 100)

Izvor: Državni zavod za statistiku.

Zalihe gotovih farmaceutskih proizvoda kod proizvođača u lipnju 2023. godine povećane su za 21,8 posto u odnosu na isti mjesec 2022. godine.

Zalihe gotovih farmaceutskih proizvoda kod proizvođača u lipnju 2023. godine povećane su za 21,8 posto u odnosu na isti mjesec 2022. godine. U usporedbi sa svibnjem ove godine, zalihe gotovih proizvoda u farmaceutskoj industriji su smanjene za 1,6 posto. Zalihe gotovih farmaceutskih proizvoda i pripravaka u lipnju ove godine povećane su za 29,4 posto u usporedbi s prosjekom 2022.

U srpnju ove godine u proizvodnji farmaceutskih proizvoda i pripravaka radilo je 2,6 posto svih zaposlenih u prerađivačkoj industriji. Ukupan broj zaposlenih u farmaceutskoj industriji u srpnju 2023. bio je 5.997 te je povećan na međugodišnjoj razini za 6,3 posto, a za 0,4 posto u odnosu

UKUPAN BROJ ZAPOSLENIH U FARMACEUTSKOJ INDUSTRIJI U SRPNJU 2023. BIO JE 5.997.

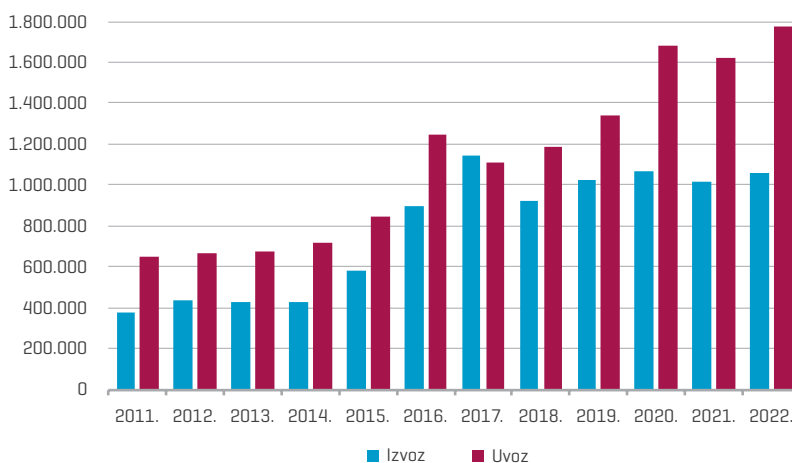
“ Prosječna mjesečna bruto plaća zaposlenika u proizvodnji osnovnih farmaceutskih proizvoda i pripravaka u 2022. godini iznosila je 2.208 eura.

na lipanj ove godine. Prosječan broj zaposlenih u proizvodnji osnovnih farmaceutskih proizvoda i pripravaka u 2022. godini bio je 5.615, odnosno 4,9 posto veći nego 2021. godine. Proizvodnost rada u farmaceutskoj industriji krajem lipnja ove godine bila je 19 posto veća nego u istom razdoblju prošle godine.

Prosječna mjesečna bruto plaća zaposlenika u proizvodnji osnovnih farmaceutskih proizvoda i pripravaka u 2022. godini iznosila je 2.208 eura. U usporedbi s 2021. godinom prosječna bruto plaća u ovoj je industriji 2022. godine porasla nominalno za 3,3 posto. Prosječna mjesečna bruto plaća zaposlenih u proizvodnji farmaceutskih proizvoda i pripravaka u lipnju ove godine iznosila je 2.198 eura. U odnosu na svibanj ove godine nominalno je porasla za 0,9 posto. Prosječna mjesečna bruto plaća za lipanj 2023. u ovoj djelatnosti na međugodišnjoj je razini porasla za 4 posto.

Slika 2.
Vanjskotrgovinska razmjena, proizvodnja osnovnih farmaceutskih proizvoda i farmaceutskih pripravaka od 2011. do 2022., u tisućama eura

Izvor: Državni zavod za statistiku.

Prošle godine izvezeno je farmaceutskih proizvoda u vrijednosti od 1,05 milijardi eura. Izvoz osnovnih farmaceutskih proizvoda i pripravaka 2022. godine povećan je za 4 posto u odnosu na 2021. godinu. 2022. godine

PROSJEČNA MJESEČNA BRUTO PLAĆA ZA LIPANJ
2023. U OVOJ DJELATNOSTI NA MEĐUGODIŠNJOJ JE
RAZINI PORASLA ZA 4 POSTO.

“ Izvoz osnovnih
farmaceutskih
proizvoda i
pripravaka 2022.
godine povećan je za
4 posto u odnosu na
2021. godinu.

uvezeno je farmaceutskih proizvoda u vrijednosti od 1,78 milijardi eura. U odnosu na 2021. godinu, vrijednost uvoza farmaceutskih proizvoda i pripravaka u prošloj je godini povećana za 9,9 posto. Pokrivenost uvoza izvozom farmaceutskih proizvoda u 2021. godini iznosila je 59,3 posto.

Privremeni podaci Državnog zavoda za statistiku pokazuju međugodišnje povećanje izvoza farmaceutskih proizvoda i pripravaka za 8,8 posto te uvoza za 1,1 posto u prvih pet mjeseci ove godine. Od siječnja do svibnja ove godine izvezeno je osnovnih farmaceutskih proizvoda i pripravaka u vrijednosti 438,20 milijuna eura. U istom je razdoblju uvoz farmaceutskih proizvoda i pripravaka u Hrvatsku iznosio 769,5 milijuna eura.

“ 2022. godine
uvezeno je
farmaceutskih
proizvoda u
vrijednosti od 1,78
milijardi eura.

Proizvođačke cijene u proizvodnji osnovnih farmaceutskih proizvoda i pripravaka rastle su u odnosu na prošlu godinu. Na ukupnom su tržištu cijene farmaceutskih proizvoda i pripravaka u lipnju ove godine povećane u odnosu na svibanj 2022. za 5,8 posto. Na nedomaćem tržištu cijene proizvoda farmaceutske industrije u lipnju ove godine porasle su za 6,1 posto na međugodišnjoj razini. Na domaćem je tržištu u lipnju ove godine zabilježeno povećanje proizvođačkih cijena farmaceutskih proizvoda i pripravaka od 3,0 posto u odnosu na isti mjesec 2022. Iako su proizvođačke cijene farmaceutskih proizvoda i pripravaka na ukupnom tržištu u srpnju ove godine smanjene za 0,4 posto u usporedbi s prethodnim mjesecom, one su u odnosu na isti mjesec 2022. godine bile veće za 5,5 posto. Proizvođačke cijene farmaceutskih proizvoda i pripravaka u srpnju su na međugodišnjoj razini povećane za 5,8 posto na nedomaćem i 2,9 posto na domaćem tržištu.

U odnosu na prosječne cijene farmaceutskih proizvoda i pripravaka u 2015. godini, proizvođačke su cijene u ovoj djelatnosti na ukupnom tržištu u lipnju 2023. godine porasle za 12,8 posto, a u srpnju za 12,4 posto. Povećanje proizvođačkih cijena farmaceutskih proizvoda i pripravaka osobito je bilo izraženo na nedomaćem tržištu gdje su proizvođačke cijene u lipnju povećane za 14,9 posto, a u srpnju za 14,4 posto u odnosu na prosječne

U 2022. GODINI POTROŠAČKE CIJENE FARMACEUTSKIH PROIZVODA BILE SU ZA 0,3 POSTO VIŠE NEGO 2021.

“Proizvođačke cijene u proizvodnji osnovnih farmaceutskih proizvoda i pripravaka rasle su u odnosu na prošlu godinu.

proizvođačke cijene u ovoj djelatnosti 2015. godine. Proizvođačke cijene na domaćem tržištu u lipnju kao i srpnju ove godine porasle su za 5,4 posto u odnosu na prosječne proizvođačke cijene farmaceutskih proizvoda i pripravaka u 2015. godini.

U 2022. godini potrošačke cijene farmaceutskih proizvoda bile su za 0,3 posto više nego 2021. godine. U prosincu 2022. godine cijene farmaceutskih proizvoda su porasle za 2,3 posto u odnosu na isti mjesec 2021. godine. Ove godine došlo je do značajnog povećanja potrošačkih cijena farmaceutskih proizvoda. Farmaceutski proizvodi su u srpnju 2023. godine poskupjeli 5,2 posto u odnosu na isti mjesec prethodne godine, 0,3 posto u odnosu na lipanj 2023. godine te 7,7 posto u odnosu na prosječne potrošačke cijene farmaceutskih proizvoda u 2015. godini.

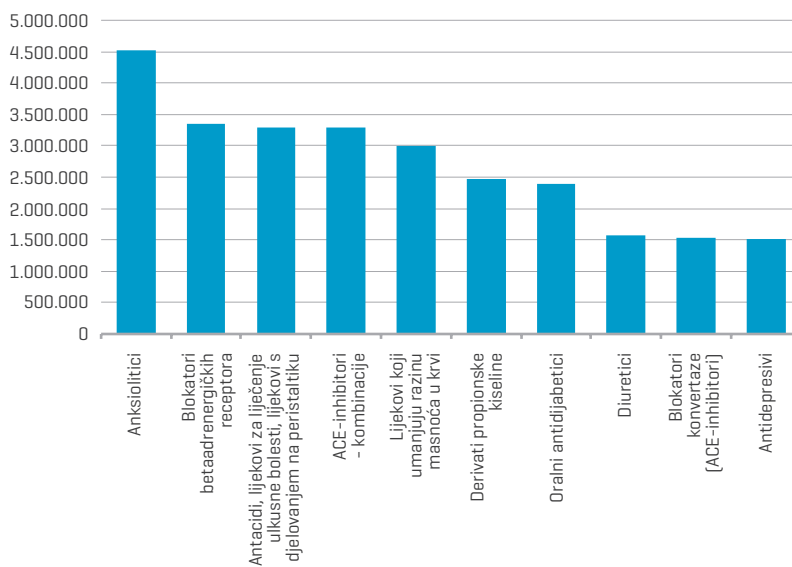
Prema podacima Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo, u djelatnosti obiteljske [opće] medicine u Hrvatskoj 2022. godine izdano je ukupno 52.664.192 recepta za lijekove. Treba istaknuti kako je prošle godine nakon dugogodišnjeg trenda povećanja broja izdanih recepata u djelatnosti obiteljske medicine zabilježen pad. Naime, prošle je godine izdano 5,5 posto manje lijekova na recept u odnosu na 2021.

Ukupno 8,6 posto izdanih recepata za lijekove odnosi se na anksiolitike. Po broju izdanih recepata u djelatnosti obiteljske [opće] medicine slijede blokatori betaadrenergičkih receptora [6,4 posto] i antacidi, lijekovi za liječenje ulkusne bolesti te lijekovi s djelovanjem na peristaltiku [6,3 posto]. Deset najčešće izdanih lijekova na recept u 2022. godini u Hrvatskoj prikazano je na slici 3.

PROŠLE JE GODINE IZDANO 5,5 POSTO MANJE LIJEKOVA NA RECEPT U ODNOSU NA 2021.

Slika 3.
Deset najčešće izdanih lijekova na recept u djelatnosti obiteljske (opće) medicine u Hrvatskoj u 2022. godini

Izvor: Hrvatski zavod za javno zdravstvo.

Farmaceutska industrija u Europi

“Ukupni promet u proizvodnji farmaceutskih proizvoda i pripravaka u 2022. godini povećan je za 21,9 posto u odnosu na 2021. godinu.

— Prema Eurostatovim podacima, obujam proizvodnje farmaceutskih proizvoda i pripravaka u Europskoj uniji prošle je godine porastao za 18,6 posto u odnosu na obujam proizvodnje ove industrije iz 2021. godine. Obujam proizvodnje farmaceutskih proizvoda i pripravaka na razini 27 zemalja EU-a prošle je godine bio za 86,7 posto veći nego 2015. godine.

Prošle je godine u Europskoj uniji nastavljen trend rasta broja zaposlenih u farmaceutskoj industriji. 2022. godine u farmaceutskoj industriji Europske unije bilo je 5,1 posto više zaposlenih nego 2021. godine. U usporedbi s 2015. broj zaposlenih u farmaceutskoj industriji u EU-u povećan je za 17,6 posto. Broj radnih sati u farmaceutskoj industriji na razini EU-a prošle je godine bio za 4,1 posto veći u odnosu na 2021. te za 17,3 posto veći nego 2015. godine. U isto vrijeme, bruto plaće zaposlenika u farmaceutskoj industriji Europske unije značajno su porasle. Bruto plaće zaposlenika u ovoj industriji u 2022. godini u prosjeku su porasle za čak 8,3 posto u odnosu na 2021. godinu. U usporedbi s 2015. godinom, bruto plaća zaposlenih u farmaceutskoj industriji Europske unije 2022. bila je za 36,9 posto veća.

Ukupni promet u proizvodnji farmaceutskih proizvoda i pripravaka u 2022. godini povećan je za 21,9 posto u odnosu na 2021. godinu. U usporedbi s 2015. godinom, ukupni promet u ovoj industriji prošle je godine povećan za 65,6 posto.

“Proizvođačke cijene farmaceutskih proizvoda i pripravaka u Europskoj uniji prošle godine bile su za 3,5 posto više nego 2021. godine.

Prošlu je godinu obilježilo povećanje proizvođačkih cijena farmaceutskih proizvoda i pripravaka u odnosu na 2021. godinu. Proizvođačke cijene farmaceutskih proizvoda i pripravaka u Europskoj uniji prošle godine bile su za 3,5 posto više nego 2021. godine. U usporedbi s proizvođačkim cijenama farmaceutskih proizvoda i pripravaka iz 2015. godine, povećane su za 0,3 posto. Proizvođačke cijene farmaceutskih proizvoda i pripravaka na domaćem tržištu prošle godine porasle su za 2,7 posto u odnosu na godinu ranije. U odnosu na proizvođačke cijene u 2015. godini, povećanje je iznosilo čak 7,8 posto. Što se tiče proizvođačkih cijena farmaceutskih proizvoda i pripravaka na nedomaćem tržištu, one su prošle godine u

2022. GODINE U FARMACEUTSKOJ INDUSTRIJI EUROPSKE UNIJE BILO JE 5,1 POSTO VIŠE ZAPOSLENIH NEGO 2021.

odnosu na 2021. godinu bile veće za 4 posto. U usporedbi s proizvođačkim cijenama farmaceutskih proizvoda i pripravaka na nedomaćem tržištu iz 2015. godine, bile su 1,2 posto manje.

Prema podacima EFPIA-e, u strukturi ukupne cijene lijeka u Europi u prosjeku 66,8 posto čini nabavna cijena proizvođača. U prosjeku 5,2 posto pripada veletrgovcima, a 17,4 posto ljekarnama. Ostalih 10,6 posto čine porez na dodanu vrijednost i ostale naknade državi.

Prema procijenjenim podacima EFPIA-e za 2022. godinu koji se odnose na farmaceutsku industriju u Europi (što uključuje zemlje EU-a, Norvešku, Švicarsku, Veliku Britaniju, Srbiju, Tursku i Rusiju), europska farmaceutska industrija i dalje bilježi pozitivne trendove [tablica 1].

Prema procjenama EFPIA-e, obujam proizvodnje farmaceutske industrije u Europi prošle je godine iznosio 340 milijardi eura, što je za 5 posto više nego 2021. godine. Izvoz europske farmaceutske industrije u 2022. godini iznosio je oko 670 milijardi eura. Procjena je da je u prošloj godini izvoz povećan za 18,2 posto. U isto vrijeme, uvoz farmaceutskih proizvoda dostigao je razinu od 455 milijardi eura. Prema procjenama EFPIA-e, uvoz farmaceutskih proizvoda prošle je godine povećan za 15 posto u odnosu na 2021. godinu. Zahvaljujući činjenici da je vrijednost izvezenih proizvoda farmaceutske industrije iznad vrijednosti uvoza, vanjskotrgovinska bilanca je pozitivna.

Ukupna vrijednost farmaceutskog tržišta po tvorničkim cijenama je u 2022. godini povećana za 8,2 posto te se procjenjuje da je iznosila 275 milijardi eura. Prošle su se godine također povećala plaćanja za lijekove iz nacionalnog zdravstvenog sustava koja se odnose na ambulantnu skrb. Procjenjuje se da su ona iznosila 170 milijardi eura, te da su u odnosu na 2021. godinu porasla za 8,9 posto.

U USPOREDBI S 2021. FARMACEUTSKA INDUSTRIJA U EUROPI POVEĆALA JE IZDATKE ZA ISTRAŽIVANJE I RAZVOJ ZA 4,6 POSTO.

Tablica 1.
Odabrani pokazatelji
farmaceutske industrije
u Europi u 2021. i 2022.
godini

Napomene: * Podaci za uvoz i izvoz uključuju međurazmjenu zemalja EU-27. ** Podaci za 2022. su procijenjeni.

Izvor: EFPIA [2023].

	2021.	2022.**	Indeks 2022./2021.
Proizvodnja (u mil. eura)	323.950	340.000	105,0
Izvoz (u mil. eura)*	567.009	670.000	118,2
Uvoz (u mil. eura)*	395.250	455.000	115,1
Vanjskotrgovinska bilanca (u mil. eura)	171.759	215.000	125,2
Izdaci za istraživanje i razvoj (u mil. eura)	42.533	44.500	104,6
Broj zaposlenih	859.607	865.000	100,6
Zaposleni u istraživanju i razvoju	126.959	130.000	102,4
Ukupna vrijednost farmaceutskog tržišta po tvorničkim cijenama	254.267	275.000	108,2
Plaćanja za lijekove iz nacionalnog zdravstvenog sustava (ambulantna skrb)	156.140	170.000	108,9

“U posljednje vrijeme došlo je do premještanja istraživačkih aktivnosti farmaceutske industrije iz Europe u brzorastuće ekonomije, prvenstveno Kinu, Brazil i Indiju.

Prema podacima iz istog izvora farmaceutska industrija u Europi zapošljavala je 2022. godine 865.000 zaposlenika. Na međugodišnjoj razini to je povećanje od 0,6 posto. Treba napomenuti kako EFPIA ističe da farmaceutska industrija u Europi zapošljava indirektno tri puta više zaposlenika od ovog broja, i to većinom visokoobrazovanih stručnjaka čime doprinosi sprječavanju odljeva mozgova iz Europe.

Iznos ulaganja farmaceutske industrije u istraživanje i razvoj u 2022. godini dosegao je 44.500 milijuna eura. U usporedbi s 2021. farmaceutska industrija u Europi povećala je izdatke za istraživanje i razvoj za 4,6 posto. Po izdacima za istraživanje i razvoj na prvom mjestu u Europi je Njemačka gdje su izdaci oni u 2021. iznosili 8.540 milijuna eura. Treba napomenuti kako je u posljednje vrijeme došlo do premještanja istraživačkih aktivnosti farmaceutske industrije iz Europe u brzorastuće ekonomije, prvenstveno Kinu, Brazil i Indiju. Prema podacima EFPIA-e, izdaci farmaceutske industrije za istraživanje i razvoj u Europi su od 2018. do 2022. godine rasli prosječno

4,6 posto. U istom razdoblju farmaceutska industrija u Kini povećala je ulaganja u istraživanje i razvoj za 15,6 posto.

“Vodeće poduzeće u Europskoj uniji po ulaganjima u istraživanje je Sanofi.

Prema podacima Europske komisije za 2021. godinu, vodeće poduzeće u Europskoj uniji po ulaganjima u istraživanje je Sanofi čija su ulaganja u istraživanje i razvoj 2021. godine iznosila 5.689 milijuna eura [tablica 2]. Zahvaljujući povećanju ulaganja u istraživanje i razvoj na međugodišnjoj razini od 2,9 posto, Sanofi je s prvog mjesta potisnuo Bayer. U 2021. godini Bayer je u istraživanje i razvoj uložio 5.515 milijuna eura, odnosno 1 posto više u odnosu na 2020. godinu.

“Deset vodećih farmaceutskih kompanija po ulaganjima u istraživanje i razvoj u 2021. godini ulagalo je uglavnom više nego prethodne godine.

Najveće povećanje ulaganja u istraživanje i razvoj, prema podacima Europske komisije, imao je Curevac, biofarmaceutska kompanija osnovana 2000. godine koja se bavi razvojem mRNA cjepiva. Ulaganja ove kompanije u istraživanje i razvoj bila su znatno ispod ulaganja kompanija Sanofi ili Bayer, ali su iznimno porasla u odnosu na prethodnu godinu. Ova se kompanija također ističe po omjeru ulaganja u istraživanje i razvoj u odnosu na neto prodaju od čak 701,6 posto.

Značajno veća ulaganja u istraživanje i razvoj u 2021. u odnosu na 2020. imao je i BioNTech, i to za 86,6 posto. Treba istaknuti kako je deset vodećih farmaceutskih kompanija po ulaganjima u istraživanje i razvoj u 2021. godini ulagalo uglavnom više nego prethodne godine. Samo su Servier i H. Lundbeck ulagali nešto manje u usporedbi s 2020. godinom.

Tablica 2.
Deset vodećih farmaceutskih kompanija u Europi po ulaganjima u istraživanje i razvoj 2021. godine

Izvor: Europska komisija [2022].

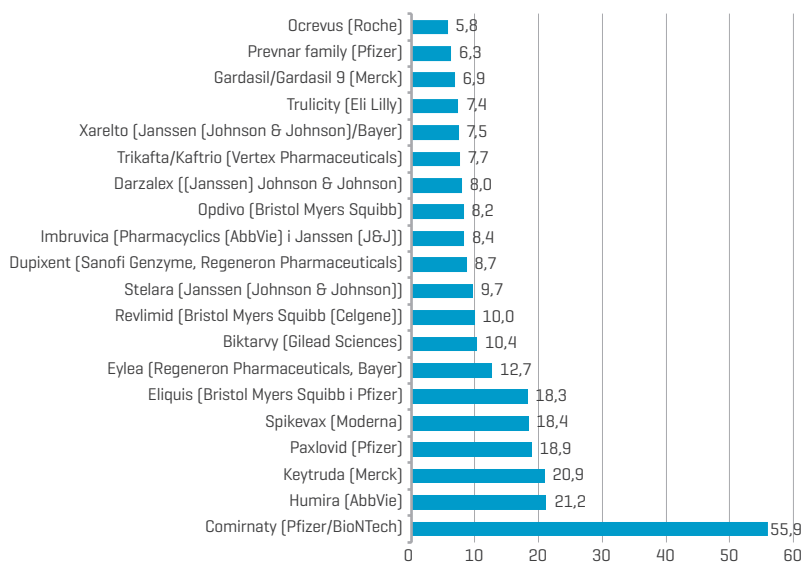
	Izdaci za istraživanje i razvoj [u mil. eura]	Međugodišnja promjena [%]	Intenzitet [%]
Sanofi	5.689,00	2,9	15,1
Bayer	5.515,00	1,0	12,5
Boehringer Sohn	4.127,00	11,7	20,0
Merck DE	2.400,00	6,1	12,2
Novo Nordisk	2.192,37	18,8	11,6
UCB	1.519,00	1,3	27,8
BioNTech	813,6	86,6	4,3
Servier	802	-0,1	17,0
Curevac	722,55	725,8	701,6
H. Lundbeck	501,67	-0,5	22,9

Najveći svjetski proizvođači

Pandemija koronavirusa dovela je do velikih promjena na listi najprodavanijih lijekova. Već 2021. godine Pfizerovo i BioNTechovo cjepivo Comirnaty postalo je uvjerljivo najprodavaniji lijek, a vodeću je poziciju, unatoč padu prodaje za 5,4 posto na međugodišnjoj razini, zadržalo i 2022. godine (slika 4). Nakon gotovo punih deset godina Humira (kompanije AbbVie) više nije najprodavaniji lijek na svjetskom tržištu. Treba napomenuti kako je prodaja cjepiva Comirnaty dva i pol puta veća od prodaje Humire ili čak onkološkog lijeka Keytruda. Naime, u prošloj je godini na svjetskoj razini prodano Comirnatyja u vrijednosti 55,9 milijardi američkih dolara, dok je prodaja Humire iznosila 21,2 milijarde dolara, a Keytrude 20,9 milijardi dolara (Buntz, 2023a).

Slika 4.
Dvadeset najprodavanijih lijekova na svijetu u 2022. godini (u milijardama USD)

Izvor: Drug Discovery and Development (2023).

Nadalje, na četvrtom i petom mjestu ponovno su farmaceutski proizvodi za liječenje, odnosno prevenciju bolesti COVID-19: Pfizerov lijek za prevenciju teških oblika COVID-a Paxlovid i Modernino cjepivo Spikevax. U isto vrijeme pojavljuju se informacije iz mnogih zemalja svijeta o milijunima doza

cjepiva protiv bolesti COVID-19 koje su morale biti uništene zbog isteka roka trajanja jer je interes za cijepljenje i docjepljivanje značajno opao. Podsjetimo da su države potpisivale ugovore s proizvođačima cjepiva koji su ih unaprijed obvezali na kupovinu određene količine cjepiva koja su ostala neutrošena. Svjesni trenutne situacije s pandemijom bolesti COVID-19, u kompaniji Pfizer očekuju da će prodaja cjepiva protiv COVID-a u ovoj i narednim godinama ipak značajno pasti [Drug Discovery and Development, 2023]. Prema podacima o cijenama dionica u prvoj polovici ove godine već se naslućuje promjena. Najveći pad vrijednosti dionica u prvoj polovici godine bilježe upravo kompanije koje su se istaknule u proizvodnji cjepiva protiv koronavirusa: Moderna, BioNTech i Pfizer [Buntz, 2023b].

“Pfizer je u prošloj godini ostvario ukupne prihode od prodaje lijekova na recept u iznosu od 92,303 milijarde dolara.

Izvešće Evaluate Vantage [Brown, Elmhirst i Fagg, 2022] prognozira da će Keytruda potisnuti Comirnaty i biti najprodavaniji lijek na recept u 2023. Unatoč tome, očekuje se da će Pfizer i dalje biti vodeća kompanija kad je riječ o prodaji lijekova na recept. U 2022. Pfizer je zadržao prvo mjesto na listi vodećih kompanija na tržištu lijekova na recept po prodaji (tablica 3), što je i očekivano s obzirom na prodaju cjepiva Comirnaty. Pfizer je u prošloj godini ostvario ukupne prihode od prodaje lijekova na recept u iznosu od 92,303 milijarde dolara, odnosno 26,7 posto više nego 2021. godine. Čak 41,4 posto prihoda od prodaje lijekova na recept ove kompanije generirano je prodajom cjepiva Comirnaty.

Tablica 3.
Deset vodećih kompanija na tržištu lijekova na recept po prodaji i njihova ulaganja u istraživanje i razvoj u 2022. godini, u milijardama USD

Izvor: EvaluatePharma [2022] prema Christel [2023].

	Prodaja	Ulaganje u istraživanje i razvoj	Istraživanje i razvoj kao % prihoda od prodaje lijekova na recept
Pfizer	91,303	12,381	13,6
AbbVie	56,179	6,435	11,5
Johnson & Johnson	50,179	14,14	28,2
Novartis	50,079	9,088	18,1
Merck & Co.	49,627	11,842	23,9
Roche	47,909	14,781	30,9
Bristol Myers Squibb	45,417	10,016	22,1
AstraZeneca	42,998	9,5	22,1
Sanofi	40,353	7,156	17,7
GlaxoSmithKline	38,254	6,337	16,6

Prihod od prodaje lijekova na recept povećala je i druga na listi farmaceutska kompanija AbbVie, proizvođač Humire. Povećanje prihoda ove kompanije ipak je bilo nešto manje nego ono koje je ostvario Pfizer. Prihod od prodaje lijekova na recept ove kompanije u 2022. godini iznosio je 56,179 milijardi dolara, što je 2,1 posto više nego 2021. godine. Prihod od prodaje lijeka

NAJVEĆI INTENZITET ULAGANJA U ISTRAŽIVANJE I RAZVOJ U PROŠLOJ JE GODINI IMAO ROCHE.

Humira u 2022. godini iznosio je 21,237 milijardi dolara i činio je 37,8 posto prihoda od prodaje lijekova na recept koji je ostvario AbbVie. U ovoj godini AbbVie se suočava s izazovima zbog isteka patentne zaštite lijeka Humira i pojave biosličnih lijekova.

“Prošlu je godinu obilježilo i povećanje prihoda od prodaje lijekova na recept u sedam od deset vodećih svjetskih farmaceutskih kompanija.

Općenito, na popisu deset vodećih farmaceutskih kompanija na svjetskoj razini prošle godine nije bilo promjena. Prošlu je godinu obilježilo i povećanje prihoda od prodaje lijekova na recept u sedam od deset vodećih svjetskih farmaceutskih kompanija. Manje prihode od prodaje lijekova na recept imali su Roche (2,9 posto), Novartis (2,1 posto) i Bristol Myers Squibb (0,5 posto).

Dvije farmaceutske kompanije koje su ulagale najviše u istraživanje i razvoj 2021., Pfizer i Merck, prošle su godine smanjile iznose ulaganja u istraživanje i razvoj. Pfizer je u istraživanje i razvoj 2022. godine uložio 12,381 milijardu dolara, odnosno 10,5 posto manje nego 2021. godine. Na drugom mjestu po ulaganjima u istraživanje i razvoj vodećih svjetskih kompanija po prodaji lijekova na recept je Merck & Co. s 11,842 milijarde dolara uloženi u istraživanje i razvoj. U odnosu na 2021. godinu, ulaganja u istraživanje i razvoj ove kompanije smanjena su za 3,3 posto. U 2022. godini u istraživanje i razvoj manje su ulagali AbbVie i GlaxoSmithKline. AbbVie je svoja ulaganja za istraživanje i razvoj smanjio za 1,2 posto na međugodišnjoj razini. U istom razdoblju ulaganja u istraživanje i razvoj kompanije GlaxoSmithKline smanjena su za 3,6 posto.

S obzirom na prihode ostvarene od prodaje lijekova na recept i ulaganja u istraživanje i razvoj, u prošloj je godini najveći intenzitet ulaganja u istraživanje i razvoj imao Roche. Od 47,909 milijardi dolara prihoda od prodaje u 2022. godini ova je kompanija 30,9 posto uložila u istraživanje i razvoj. Na drugom je mjestu po intenzitetu ulaganja u istraživanje i razvoj Johnson & Johnson koji je prošle godine uložio 28,2 posto prihoda od prodaje lijekova na recept u istraživanje i razvoj. Riječ je o ukupnom iznosu od 14,140 milijardi dolara.

Najmanji intenzitet ulaganja u istraživanje i razvoj u prošloj su godini imale dvije vodeće farmaceutske kompanije po prihodima od prodaje lijekova na recept: Pfizer i AbbVie. Pfizer je tako u istraživanje i razvoj uložio 12,380 milijardi dolara, što je 13,6 posto prihoda ostvarenog od prodaje lijekova na recept. U istom je razdoblju AbbVie u istraživanje i razvoj uložio 11,5 posto svojih prihoda od prodaje lijekova na recept, odnosno 6,435 milijardi dolara.

Iz prethodnih podataka je razvidno da se u farmaceutskoj industriji na svjetskoj razini osjeća utjecaj pandemije koronavirusa u prethodnim godinama. Najočitiiji je primjer prodaja cjepiva protiv COVID-a i prihodi koje su njihovi proizvođači, poglavito Pfizer, ostvarili prošle godine. No, pandemija koronavirusa je jenjala, a tržište je i više nego dobro opskrbljeno cjepivima, zbog čega se u ovoj godini i narednim godinama očekuju promjene. Iako se situacija s virusom ne može sa sigurnošću predvidjeti, analitičari (EvaluatePharma, 2022) ipak napominju da bi već ove godine na značaju mogli dobiti i drugi lijekovi, poput primjerice, lijekova za dijabetes i pretilost Ozempic (proizvođača Novo Nordisk) i Mounjaro (proizvođača Eli Lilly).

Novo Nordisk je za tržište Europe i Sjedinjenih Američkih Država dobio odobrenja za stavljanje na tržište lijeka Wegovy, inačice Ozempica namijenjene posebno za liječenje pretilosti. EvaluatePharma (Brown, Elmhirst i Fagg, 2022) prognozira za ovu godinu novu prodaju Wegovyja u iznosu od 1,6 milijardi dolara. Zbog nemogućnosti Novo Nordiska da proizvede dovoljne količine djelatne tvari za oba lijeka, Wegovy je još uvijek dostupan samo na manjem broju tržišta (Jureško, 2023). EvaluatePharma procjenjuje da će Ozempic ove godine generirati povećanje prodaje od 2 milijarde dolara. Iz istog izvora procjenjuju veliki rast prodaje lijeka za pretilost Mounjaro koju može omesti eventualno nemogućnost kompanije Eli Lilly da osigura dovoljne količine koje bi zadovoljile potražnju (Brown, Elmhirst i Fagg, 2022).

Vodeća trgovačka društva u Hrvatskoj

Mjereno iznosom ukupnog prihoda u 2022. godini, popis vodećih poduzeća u farmaceutskom sektoru ostao je isti kao i prethodne godine, ali se promijenio njihov redoslijed. Naime, Belupo d.d., inače drugo poduzeće na listi, prošle je godine palo na četvrto mjesto po ukupnim prihodima. Popis deset vodećih trgovačkih društava po ukupnim prihodima u 2022. godini je sljedeći: Pliva Hrvatska d.o.o., JGL d.d., Hospira Zagreb d.o.o., Belupo d.d., Genera d.d., PharmaS d.o.o., Krka-Farma d.o.o., Fidifarm d.o.o., BioGnost d.o.o. i Yasenka d.o.o. Vodeće poduzeće u farmaceutskoj industriji u 2022. i dalje je Pliva Hrvatska koja je te godine ostvarila 657,80 milijuna eura prihoda, što čini 59,5 posto ukupnih prihoda ostvarenih na razini deset vodećih. Ukupni prihodi Plive prošle su godine porasli za 5,24 posto u odnosu na 2021. godinu.

Tablica 4.
Pokazatelji poslovanja
deset vodećih
trgovačkih društava u
farmaceutskom sektoru
u Hrvatskoj u 2021. i
2022. godini

Napomena: Koeffcijent zaduženosti = ukupne obveze/ukupna imovina; koeffcijent tekuće likvidnosti = kratkotrajna imovina/kratkoročne obveze; bruto marža = bruto dobit/ukupni prihod * 100; proizvodnost rada = ukupni prihod/broj zaposlenih.

Izvor: Izračun autorice prema podacima Poslovne Hrvatske.

	2021.	2022.	Indeks 2022./2021.
Ukupni prihodi [mil. eura]	1.030,4	1.105,6	107,30
Bruto dobit [mil. eura]	196,1	202,3	103,17
Broj zaposlenih	5.128	5.364	104,60
Proizvodnost rada [eura]	200.934,24	206.109,61	102,58
Bruto marža [%]	19,03	18,30	96,15
Koeffcijent tekuće likvidnosti	2,82	2,66	94,32
Koeffcijent zaduženosti	0,23	0,24	105,62

“Najveće povećanje prihoda ponovno je ostvarila Yasenka.

Rast prihoda na međugodišnjoj razini zabilježila je većina vodećih trgovačkih društava sektora [tablica 5]. Najveće povećanje prihoda ponovno je ostvarila Yasenka. Ukupni prihodi u 2022. godini bili su za 31,95 posto viši u odnosu na 2021. godinu. Zahvaljujući rastu prihoda od 20,22 posto, odnosno 11,68 posto, JGL i Hospira su potisnuli Belupo s drugog mjesta vodećih trgovačkih društava. Prihodi Belupa u 2022. na međugodišnjoj su razini porasli za 6 posto. Pad prihoda u odnosu na 2021. godinu zabilježila je samo Genera. Prihodi ovog trgovačkog društva 2022. godine bili su 5,35 posto manji nego

PROŠLE JE GODINE POVEĆAN BROJ ZAPOSLENIH
NA RAZINI DESET VODEĆIH PODUZEĆA SEKTORA ZA
4,6 POSTO.

“ Najveće poduzeće po broju zaposlenih, Pliva Hrvatska, u 2022. zapošljavala je 7,8 posto više zaposlenika nego godinu ranije.

prethodne godine. Prihodi na razini deset vodećih trgovačkih društava sektora u prošloj su godini bili veći za 7,9 posto u odnosu na 2021. godinu.

Prošle je godine također povećan broj zaposlenih na razini deset vodećih poduzeća sektora, i to za 4,6 posto. Najveće povećanje broja zaposlenih u 2022. u odnosu na 2021. godinu bilježe JGL [15,64 posto] i Genera [13,89 posto]. Najveće poduzeće po broju zaposlenih, Pliva Hrvatska, u 2022. je zapošljavala 2.606 zaposlenika, što je bilo 7,82 posto više nego godinu ranije. S druge strane, broj zaposlenih prošle godine smanjili su Fidifarm [20,83 posto], Belupo [8,26 posto] i Krka-Farma [8,24 posto].

Tablica 5.

Pokazatelji poslovanja deset vodećih farmaceutskih proizvođača u Hrvatskoj u 2022.

	Ukupni prihodi (mil. eura)	Indeks 2022./2021.	Koeficijent zaduženosti	Koeficijent tekuće likvidnosti	Bruto marža	Proizvodnost rada [eura]
Pliva Hrvatska d.o.o.	657,80	105,24	0,21	2,15	18,54	252.417,61
JGL d.d.	115,07	120,22	0,46	2,61	12,57	192.110,58
Hospira Zagreb d.o.o.	105,28	111,68	0,11	4,01	38,97	269.259,60
Belupo d.d.	103,74	106,00	0,12	3,86	17,41	100.423,57
Genera d.d.	36,77	94,65	0,31	3,30	-0,81	112.114,47
PharmaS d.o.o.	30,63	101,91	0,55	2,98	6,14	271.033,88
Krka-Farma d.o.o.	28,25	118,58	0,08	7,14	4,83	181.064,15
Fidifarm d.o.o.	14,56	108,97	0,50	4,39	15,58	383.094,47
BioGnost d.o.o.	6,97	107,22	0,24	4,28	9,64	126.687,45
Yasenska d.o.o.	6,51	131,95	0,66	0,96	13,78	144.613,53

Napomena: Koeficijent zaduženosti = ukupne obveze/ukupna imovina; koeficijent tekuće likvidnosti = kratkotrajna imovina/kratkoročne obveze; bruto marža = bruto dobit/ukupni prihod * 100; proizvodnost rada = ukupni prihod/broj zaposlenih.

Izvor: Izračun autorice prema podacima Poslovne Hrvatske.

PROIZVODNOST RADA U 2022. NA RAZINI DESET VODEĆIH PODUZEĆA SEKTORA POVEĆANA JE ZA 2,6 POSTO.

“**Bruto marža deset vodećih društava sektora 2022. smanjena je za 3,9 posto.**

Najveća proizvodnost rada u prošloj godini zabilježena je u trgovačkom društvu Fidifarma i iznosila je 383.094,47 eura. Po proizvodnosti rada slijede PharmaS [271.033,88 eura] i Hospira Zagreb [269.259,60 eura]. Proizvodnost rada u 2022. na razini deset vodećih poduzeća sektora povećana je za 2,58 posto.

Vrijednost koeficijenta tekuće likvidnosti na razini deset vodećih društava je veća od 2, što ukazuje na sposobnost podmirivanja tekućih obveza. Vrijednost koeficijenta tekuće likvidnosti ispod prihvatljive granice od 1,5 ima samo Yasenka.

Koeficijent zaduženosti na razini deset vodećih poduzeća sektora također pokazuje da u prošloj godini nije bilo prekomjerne zaduženosti. Analizirano pojedinačno, koeficijent zaduženosti iznad 0,5 koji ukazuje na prekomjernu zaduženost imaju Yasenka i PharmaS. Fidifarm je na granici prihvatljive razine zaduženosti od 0,5, dok ostala trgovačka društva iz skupine deset vodećih društava sektora nemaju zabrinjavajuću razinu zaduženosti.

Bruto marža deset vodećih društava sektora 2022. smanjena je za 3,85 posto. Najveću bruto maržu u 2022. imali su Hospira Zagreb, Pliva Hrvatska i Belupo.

Zaključak

U 2022. godini još su uvijek bili vidljivi utjecaji pandemije na uspješnost poslovanja vodećih svjetskih farmaceutskih kompanija. Farmaceutske kompanije koje su razvile cjepiva i lijekove protiv koronavirusa i dalje ostvaruju značajne poslovne uspjehe. S obzirom na pad interesa za cijepljenje i docjepljivanje i dobru opskrbljenost tržišta, u narednoj se godini ipak očekuje slabljenje prednosti kompanija koje su razvile ova cjepiva. Trenutno su velika očekivanja od lijekova za dijabetes i pretilost.

“Farmaceutska industrija u Hrvatskoj nije izuzeta od povećanja cijena.

Što se tiče farmaceutske industrije u Hrvatskoj, u prošloj su godini općenito iskazani pozitivni trendovi. Na međugodišnjoj su razini povećani obujam proizvodnje, zaposlenost i plaće u ovoj industriji. Usto raste izvoz farmaceutskih proizvoda, ali i njihov uvoz u Hrvatsku. Farmaceutska industrija u Hrvatskoj nije izuzeta od povećanja cijena. Proizvođačke kao i potrošačke cijene farmaceutskih proizvoda i pripravaka zabilježile su u prošloj godini rast.

“U prošloj godini smanjen je broj izdanih recepata u djelatnosti obiteljske [opće] medicine.

Treba skrenuti pozornost i na činjenicu da je u prošloj godini smanjen broj izdanih recepata u djelatnosti obiteljske [opće] medicine. O razlozima smanjenja broja izdanih lijekova na međugodišnjoj razini za 5,5 posto može se samo nagađati. U svakom slučaju, ovo nije ostavilo značajne posljedice na poslovanje deset vodećih trgovačkih društava u prošloj godini općenito. Oni su, naime, s izuzetkom Genere, u prošloj godini ostvarili prihode veće nego 2021. godine.

Conclusion

In 2022, the impacts of the pandemic on the performance of leading global pharmaceutical companies were still visible. Those pharmaceutical companies that have developed vaccines and drugs to combat the coronavirus continue to record significant business success. Considering that interest for vaccination and boosting is waning and that the market is well-supplied, the companies that have developed these vaccines are expected to have less of an advantage next year. Currently, there are high expectations of drugs for the treatment of diabetes and obesity.

“The pharmaceutical industry in Croatia is not exempt from price increases.

With regard to the pharmaceutical sector in Croatia, last year saw positive trends in general. There was a year-on-year increase in volume of production, employment, and salaries in this industry. Both exports and imports of pharmaceutical products are growing. The pharmaceutical industry in Croatia is not exempt from price increases. Producer and consumer prices of pharmaceutical products and preparations both increased last year.

“The number of prescriptions issued last year by general practitioners has dropped.

It should also be noted that the number of prescriptions issued last year by general practitioners has dropped. The reasons why drug prescriptions decreased by 5,5 percent year-on-year can only be speculated. In any case, it did not have a significant impact on the performance of the ten leading pharmaceutical companies in general last year. With the exception of Genera, they all recorded higher revenues last year than in 2021.

Literatura:

- Brown, A., Elmhirst, E. i Fagg, J. [2022]. *Evaluate Vantage 2023 preview*. Preuzeto s: <https://info.evaluate.com/rs/607-YGS-364/images/Vantage%20Preview%20Report%202023.pdf>
- Buntz, B. [2023a]. The 50 best-selling pharmaceuticals of 2022: COVID-19 vaccines poised to take a step back. *Drug Discovery and Development*. Preuzeto s: <https://www.drugdiscoverytrends.com/50-of-2022s-best-selling-pharmaceuticals/>
- Buntz, B. [2023b]. Pharma 2023 half-year review reveals winners and losers. *Drug Discovery and Development*. Preuzeto s: <https://www.drugdiscoverytrends.com/pharma-2023-half-year-review/>
- Christel, M. [2023]. 2023 Pharm Exec top 50 companies. *Pharmaceutical Executive*, 43(6), 16–21.
- Drug Discovery and Development. [2023]. *2023 Pharma 50: The 50 largest pharma companies in the world*. Preuzeto s: <https://www.drugdiscoverytrends.com/2023-pharma-50-largest-companies/>
- Državni zavod za statistiku. [2023a]. *Indeksi proizvođačkih cijena u lipnju 2023*. [Priopćenje IND-2023-1-1/6] [10.7.2023.].
- Državni zavod za statistiku. [2023b]. *Indeksi potrošačkih cijena (Baze podataka)* [17.8.2023.].
- Državni zavod za statistiku. [2023c]. *Statistika u nizu: Plaće* [21.8.2023.].
- Državni zavod za statistiku. [2023d]. *Statistika u nizu: Robna razmjena s inozemstvom, privremeni podaci* [9.6.2023.].
- Državni zavod za statistiku. [2023e]. *Statistika u nizu: Zaposlenost* [21.8.2023.].
- Državni zavod za statistiku. [2023f]. *Indeksi proizvođačkih cijena u srpnju 2023*. [Priopćenje broj IND-2023-1-1/7] [3.8.2023.].
- Državni zavod za statistiku. [2023g]. *Indeks obujma industrijske proizvodnje te indeksi zaliha, zaposlenih osoba i proizvodnosti rada u industriji u lipnju 2023*. [Priopćenje IND-2023-3-1/6] [31.7.2023.].
- European Federation of Pharmaceutical Industries and Associations [EFPIA]. [2023]. *The pharmaceutical industry in figures*. Bruxelles: European Federation of Pharmaceutical Industries and Associations [EFPIA]. Preuzeto s: <https://www.efpia.eu/media/rm4kzd1x/the-pharmaceutical-industry-in-figures-2023.pdf>
- Europska komisija. [2022]. *R&D ranking of EU top 1000 companies*. Preuzeto s: <https://iri.jrc.ec.europa.eu/scoreboard/2021-eu-industrial-rd-investment-scoreboard>
- Eurostat. [2023]. *Database: Short-term business statistics*. Preuzeto s: <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>
- EvaluatePharma. [2022]. *World preview 2022, outlook to 2028*. Preuzeto s: <https://info.evaluate.com/rs/607-YGS-364/images/2022%20World%20Preview%20Report.pdf>
- Hrvatski zavod za javno zdravstvo. [2023]. *Korištenje zdravstvene zaštite u djelatnosti obiteljske (opće) medicine u Hrvatskoj u 2022. godini*. Preuzeto s: <https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2023/07/OM-CEZIH-2022.pdf>
- Jureško, G. [2023]. Potpuno ludilo oko novog lijeka protiv debljine, u kratkom vremenu može skinuti i više od 20 posto težine! *Jutarnji list*. Preuzeto s: <https://www.jutarnji.hr/life/zdravlje/potpuno-ludilo-ok-novog-lijeka-protiv-debljine-u-kratkem-vremenu-moze-skinuti-i-vise-od-20-posto-tezine-15366656>

Izdavač

Ekonomski institut, Zagreb
Trg J. F. Kennedyja 7, 10000 Zagreb
Telefon: 01 2362 200
Fax: 01 2335 165
<http://www.eizg.hr>

Za izdavača

Tajana Barbić, ravnateljica

Glavna urednica

Ivana Rašić

Autorica analize

Ljiljana Božić

Izvršna urednica

Doris Dresto

Lektura

Doris Baničević

Grafičko uređivanje i priprema

Vladimir Sukser

Grafičko oblikovanje

Studio 2M

Slika na naslovnici

CC0 javna domena

Napomena: *Sektorska analiza* autorskog je karaktera i ne odražava nužno stav Ekonomskog instituta, Zagreb

Sljedeća analiza *Građevinarstvo i nekretnine* izlazi u listopadu 2023.